

BOSHLANG'ICH SINFLARDA INTELEKTUAL IJODIY SALOHIYATNI RIVOJLANTIRISH

Choriyorov To'ychi Jo'rayevich

Qashqadaryo viloyati Dehqonobod tumani

87-umumiy o'rta ta'lim maktabining

"Ona tili va adabiyot" fan o'qituvchisi

Jo'rayeva Ruxshanabonu To'ychizoda

CHDPU "Boshlang'ich ta'lim" yo'nalishi 3-kurs talabasi.

Ahmadova Sitabonu Orziqul qizi

CHDPU "Boshlang'ich ta'lim" yo'nalishi 2-kurs talabasi.

Annontatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda o'quvchilar ijodiy faoliyatini shakllantirish shart-sharoitlari, boshlang'ich sinf o'quvchilarini ijodiy salohiyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari hamda boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual qobiliyatini rivojlantirish haqida yoritib berilgan bo'lib, biz o'qituvchilarga qanday yo'l tutishimizga yordam beradi.

Kalit sozlar: Ijodiy, faoliyat, shar-sharoit, faoliyat, rivojlantirish, psixologiya, pedagogika, intellektual, qobiliyat, omillar, o'quvchilar, talabalar, sinfda, maktabda, oilada, evristik, ilmiy, jarayon, ichiga, ob'ektiv, ijodkorlik, o'qituvchi.

Развитие интеллектуального творческого потенциала в начальных классах.

Аннотация: В данной статье освещаются условия формирования творческой активности учащихся в начальном образовании, педагогико-психологические факторы развития творческого потенциала младших

школьников и развития интеллектуальных способностей младших школьников, что помогает нам ориентироваться на педагогов.

Ключевые слова:

творческий, деятельность, условие, деятельность, развитие, психология, педагогика, интеллектуальный, способности, факторы, ученики, ученики, в классе, школе, семье, эвристический, научный, процесс, в, объективный, творчество, учитель.

Development of intellectual creative potential in elementary grades

Annunciation: this article covers the conditions for the formation of creative activity of students in primary education, pedagogical and psychological factors for the development of creative potential of Primary School students and the development of the intellectual ability of Primary School students, which helps us to behave to teachers.

Keywords: Creative, activity, conditions, activity, development, psychology, pedagogy, intellectual, ability, factors, pupils, students, in the classroom, at school, in the family, heuristic, scientific, process, into, objective, creativity, teacher.

*Bugungi kunda ilmiy, uslubiy adabiyotlarda «ijod», «ijodkorlik» kabi atamalarni uchratib qolmoqdamiz. Bu atamalarning adabiyotlar sahifalarida paydo bo'lganligi bejiz emas.

«Ijod» so'zining lug'aviy ma'nosi: «yaratish», «yangilikni kashf etish» so'zlariga monand keladi.

Ijodkorlik - faoliyatning turli holatlarida paydo bo'ladi. Qiziqish ilhom, intilish va boshqalar ijodkorlikning inson ongida eng oliy tarzda paydo bo'lishidan, namoyon bo'lishigacha jarayonini o'z ichiga oladi. SHaxsda faoliyat ehtiyoji faoliyatda yangi ilgari maqsad qilib qo'yilmagan, hal etuvchi vosita bo'lib hisoblanmagan intilishdir.

Ijodkorlik- sifat jihatdan yangi, moddiy va ma'naviy boyliklar yaratuvchi inson faoliyati jarayoni. Ijodkorlik o'zida insonning mehnatda namoyon bo'lgan qobiliyatini ifodalaydi. Ob'ektiv olam qonuniyatlarini bilish asosida xilma-xil ijtimoiy ehtiyojlarini qanoatlantiradigan yangi haqiqatni yaratadiganday mehnat ijod bo'lishi mumkin. Ijod turlari bunyodkorlik faoliyati bilan belgilanadi: ixtirochi, tashkilotchi, mehnati ilmiy va badiiy mehnat va boshqalar. Ijodiy faoliyat uchun imkoniyatlar ijtimoiy munosabatlarga bog'liq. Bugungi kunda mustaqillik tufayli amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari o'z ishiga ijodiy yondashuvchi, fan , texnika, san'at, ishlab chiqarishning jadal rivojlanishiga o'z hissasini qo'shadigan yuksak malakali kadrlar tayyorlashga bog'liq. SHunga ko'ra, jamiyat taraqqiyoti talabalaridan kelib chiqqan holda har bir o'quvchini ijodkorlik ruhida tarbiyalash muhim va zarurdir.

Psixolog olim N.D.Levitov ijodiy faoliyatni quyidagi mezonlar asosida vujudga kelishini isbotladi[1]:

- tafakkurning mustaqilligi;
- o'quv materialining o'zlashtirilishi, tezligi va mustahkamligi;
- standart bo'lmagan vazifalarni hal qilishda, aqliy chamalashning (topqirlikning) tezligi;
- o'rganib chiqilayotgan hodisalarning mohiyatiga chuqur kirib borish orqali muhim bo'lmagan narsadan muhimini ajrata bilish.

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilar ijodiy faoliyatini shakllantirish shart-sharoitlari deganda, avvalo ana shu shart-sharoitlarning paydo bo'lishi, amalga oshishi hamda rivojlanishi jarayoni tushiniladi.

Ular quyidagilardan iborat :

1.O'quvchilar ijodiy faoliyatini shakllantirishda ularning bu borada egallashi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalari.

2. Ijodiy faoliyatni shakllantirishda nazariy bilimlar bilan amaliyotning aloqadorligi.

3. Ijodiy faoliyatni shakllantirishga doir mashg'ulotlar evristika muammoli vaziyatlar yaratish.

4. O'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishga texnologik yondashuv.

Bu shart-sharoitlar quyidagicha amalga oshadi :

O'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishda ular egallashi lozim bo'lgan bilim, malaka, ko'nikmalarga quyidagi talablar qo'yiladi.

- dastur materiallarni qay darajada o'zlashtirganligi ;
- mavzularga doir asosiy tushuncha va qoidalarni o'zlashtirganligi;
- tanlagan mavzu bo'yicha topshiriqlarni mustaqil bajara olishi ;
- o'rganilayotgan mavzulardagi asosiy muammolarni anglab olishi ;
- topshiriqlarni bajarishda o'quv ashyolari va texnika vositalar, axborot texnologiyasidan foydalana olishi ;
- o'z qobiliyatini namoyon etishi va uni rivojlantira olishi ;
- mavzu bo'yicha o'z oldiga erishiladigan maqsadlarni qo'ya olishi, rejalar tuzishi va natijalarni baholay olishi ;
- mavzularni o'rganishda o'z fikrini dalillay olishi;
- o'z variantini tavsiya eta olishi va hokazolar.

Mazkur talablar o'qituvchiga o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishlari, ularning o'quv-biluv faoliyati, individual moyilliklarini bilish imkoniyati paydo bo'ladi va bu borada o'quv jarayoni tuzilmasini belgilab olishga yordam beradi.

Yuqoridagi talablar asosida muammoga doir ta'limni maqsadga muvofiq tashkil etishning ustuvor yo'nalishlari belgilab olinadi.

Maqsadga muvofiq yondashuv deganda o'quv- biluv jarayoni yoki ta'lim mazmuni, metod va shakllari tizimining ijodiy faoliyatni rivojlantirishga doir maqsadli yo'naltirilgan maxsus tashkil etilgan tuzilmasi tushiniladi.

Pedagogikaning asosiy vazifalaridan biri barcha bolalarning ijodiy faoliyati har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydigan shart-sharoitlar yaratishdan iborat. Shu bilan bir qatorda muayyan sohalarda chuqur qiziqishlarini, intilishi va qobiliyatini namoyon qilayotgan o'quvchilarni aniqlash, ularga bundan keyingi rivojlanishi uchun barcha imkoniyatlarni yaratib berish lozim. Buning uchun esa: kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishga doir shart-sharoitlar yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada:

1.O'quvchilar ijodiy faoliyatini rivojlantirishga doir innovatsion faoliyatga tayyorlash.

2.O'qituvchi va o'quvchilar munosabatida hamkorlik faoliyatini vujudga keltirish.

3.Ijodiy faoliyatni rivojlantirishda bilishga doir innovatsion texnologiyalardan foydalanish.

Hozirgi davrda o'quvchilarning biror- bir haqiqatni mustaqil izlashi va kashf etishi bilan bog'liq bo'lgan evristik va muammoli ta'lim o'quv-biluv jarayoniga faol kirib kelmoqda.

V. Karimova o'z tadqiqotlarida ilmiy faoliyatni ushbu uch turi amalga oshirilganda shaxsning unga mos bo'lgan sifatlari :

1) O'quvchilar tomonidan tashqi olamni kuzatish jarayonida zarur bo'ladigan sifatlari;

2) O'quvchilar uchun faoliyatning ijodiy mahsulini yaratish sharoitlarini ta'minlovchi ijodiy faoliyat sifatлари;

3) O'quvchilar bilish faoliyatini tashkil etganda uning oldingi ikki holatda- bilish va ijod holatida ko'rinadigan sifatлари namoyon bo'lishini ko'rsatib o'tadi.

Quyida sanab o'tiladigan sifatlar ijodiy izlanishli ta'lim turini rejalashtirish, tashkil etish va samaradorligini nazorat qilish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Ijodiy faoliyat sifatlariga quyidagilarni kiritish mumkin :

-ehtirosli-obrazli sifatlar: ijodiy vaziyatlardan ilhomlanish, zavqlanish, jo'shqinlik;

-obrazlilik, uyushganlik, yangilik va g'ayrioddiylikni his etish, ziddiyatlarga nisbatan sezgirlik, ijodiy moyillik, ichki kurashlarni sinashga bo'lgan qobiliyat, ramziy ijodkorlik va boshqalar.

-tashabbuskorlik, kashfiyotchilik, zehn, o'ziga xoslik, har xillik, nostandartlik;

-g'oyalarni topishga, ularning individual, o'zga insonlar bilish ob'ektlari bilan munosabatlariga nisbatan qobiliyati;

-maktabda, oilada va boshqa ijtimoiy muhitda beriladigan axloq me'yorlarini saqlab qolish ko'nikmasi bilan uyg'unlashadigan fikrlar, tuyg'ular va harakatlar erkinligi;

-sezgirlik, tanish narsalarni notanish narsalarda ko'ra olish va aksincha; muammolarni hal etishda stereotiplarni yenga olish, o'zgacha makonga chiqish qobiliyati;

-o'rganilayotgan ob'ekt bilan dialog olib bora olish ; bilish metodlarini tanlay olish; ob'ektning o'xshash ob'ektlar bilan vazifa va aloqasini topish;

-ob'ektlarning o'zgarishi, uning o'sish yoki rivojlanish dinamikasini aniqlash;

-ob'ektning xossalariga ko'ra bilishning yangi metodlarini yarata olish ;

-gipotezalarni ta'riflay olish taxminiy fikrlar, qonuniyatlar, formula, nazariyalarni, konstruksiyalash: intuitsiya, meditatsiyaga ega bo'lish ;

-o'z qobiliyatini ijodiy ishlarni bajarish va himoyalash shaklida amalga oshirish, tanlovlar, olimpiadalarda ishtirok etish tajribasiga ega bo'lish.

Bilishga doir sifatlar:

-ob'ektlarning fiziologik sifatlar: o'rganilayotgan ob'ektni ta'lim yordamida ko'rish, eshitish, sezish, his eta bilish; ishqobiliyati, shijoatni tarbiyalash;

-obektlarning intellektual sifatlar: qiziquvchanlik , zehnlilik, mulohazalilik, ziyraklik, mantiqiylik, onglilik dalillash, analitik, sintetik o'xshashini topa olishga qodirlik, isbotlashning turli shakllaridan foydalanish, ishqibozlik ;

-obektninhg sinchkovlik, zakovatlilik, muammolarda izlanuvchanlik, tajribalarga moyillik, savollar bera bilish, ziddiyatlarni ko'ra olish, muammo va gipotezalarni ta'riflay olish, nazariy va amaliy tadqiqotlarni bajara olish, turli xil topshiriqlarni yechish usullariga ega bo'lish, xulosa va umumlashmalar qilish, harakatning tezkorligi tafakkurining xilma-xilligi;

- o'zgalar ijodiy faoliyatini tashkil etishga qodirlik, boshqa o'quvchilar bilan birgalikda g'oyalar yaratish, unda ishtirok etish; g'oyalar, bahs, munozaralarni qiyoslash va chog'ishtirish.

Shunday qilib evristik ta'lim, kam deganda o'quvchining uchta integratsion qobiliyati; ijodiy qobiliyati, bilishga doir va faoliyatga oid qobiliyatiga tayanadi. Demak, evristik ta'lim deyilganda o'quvchining ta'lim samaradorligini ta'minlashga qaratilgan faoliyat va harakatni amalga oshirishdagi kompleks imkoniyatlari tushuniladi.

Yuqoridagilarga asoslangan holda o'quvchilar maqsadlarni quyidagicha guruhlash mumkin;

Shaxsga yo'nalgan maqsad- ta'lim maqsadini idrok etish, o'zida ishonch hosil qilish, o'zining potensial imkoniyatlari, aniq individual qobiliyatlarini amalga oshirish;

Ijodiy qobiliyatni rivojlantirishga doir maqsad majmuini tuzish, sharhli insho, texnik modellarni konstrksiyalash, rasmlar chizish va boshqalar.

Bilishga oid maqsad- atrofdaagi borliq ob'ektlarini bilish; paydo bo'lgan muammolarni yechish usullarini o'rganish, birinchi manbalar bilan ishlash malakasiga ega bo'lish, tajriba qo'yish, tajribani o'tkazish;

Tashkiliy maqsad- o'quv faoliyatini o'zi tashkil etish malakasiga ega bo'lish, o'z oldiga maqsad qo'ya bilish va faoliyatni rejalashtirish, jamoada ishlash malakasini rivojlantirish, munozara olib borish texnikasini egallash;

Fanga oid maqsad- o'rganilayotgan fanga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish: o'rganilayotgan mavzuga kirgan asosiy tushuncha, voqea-hodisa va qonunlarni bilish; oddiy asboblardan foydalanish ko'nikmasini hosil qilish; mavzu bo'yicha ijodiy topshiriqlarni izlanishli ta'limning asosiy texnologik elementi-darsda izlanuvchan ta'lim vaziyatini yaratish, ya'ni dolzarb faollashtiruvchi vaziyat, yaratishdan iborat an'anaviy darsga muqobil holatda bo'ladi. Uning maqsadi maxsus tashkil etilgan faoliyat davomida o'quvchilar tomonidan shaxsiy ta'limiy natijalar (g'oya, muammo, gipoteza, chizma, tajriba, matn)ni ta'minlashdan iborat.

Izlanishli ta'limiy vaziyat o'z-o'zidan paydo bo'ladigan yoki o'qituvchi tomonidan tashkil etiladigan, uning barcha ishtirokchilaridan evristik faoliyat orqali o'z yechimini talab qiladigan ta'limiy harakat bilan baholanadi. Ta'lim samaradorligi natijasini oldindan aytib bo'lmaydi, avvalo muammo qo'yiladi, so'ng faoliyat texnologiyasi yaratiladi, o'quvchilarning ta'limiy harakati kuzatib

boriladi, biroq oldindan olinishi lozim bo'lgan ta'limiy natijalari ma'lum bo'lmaydi.

Izlanishli ta'limiy vaziyatlarning asosiy texnologik elementlari: motivatsiya, muammolar qo'yish, vaziyat ishtirokchilari tomonidan muammni yechish, ta'limiy natijalarni namoyon etish, ularni bir-birlari bilan qiyoslashdan iborat.

Ta'limiy vaziyat o'qituvchi tomonidan quyidagi tarzda tashkil qilinadi: kerakli material va ta'limiy ob'ekt ajratiladi, ular o'rtasidagi munosabatlar o'rganiladi, asosiy tushunchalar tanlanadi. Tadqiqotning umumiy ob'ekti, uning ma'nosini izlash, faoliyatning yangi usullari hamda turlarini izlash zarurati evristik vaziyatning asosi bo'lishi mumkin.

Boshlang'ich ta'lim dasturlari, o'qitilayotgan o'quv predmetlarining tahliliy natijalari shuni ko'rsatadiki, 1-4- sinf o'quvchilarida ijodiy faoliyatni shakllantirishni bir necha bosqichda amalga oshirish uchun imkoniyat yaratilgan, jumladan, darsda o'quvchilarning ijodiy faoliyatiga yo'naltirilgan o'quv materiallarini to'g'ridan -to'g'ri taqdim qilinishi belgilanmagan bo'lsa-da, mahoratli o'qituvchi o'z faoliyatini o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishni turli metodlar asosida amalga oshirishi mumkin. Og'zaki so'rash; yozma ishlar o'tkazish; amaliy ishlarni bajarish; turli didaktik o'yinlar o'tkazish orqali o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirish mumkin. Masalan, boshlang'ich sinflarning «O'qish» darsida bolalarning ijodiy faoliyatini shakllantirish uchun o'quv materiallarida berilgan tushunchalar konkret – induktiv metod vositasida o'rganilishi va o'qituvchining mohirona darsni tashkil qilishi natijasida

ularda ijodiy faollikning oshishiga zamin yaratilishi mumkin. Bunda

o'quvchilar avval o'qituvchining topshiriqlarini bajargan holda

o'rganilayotgan tushunchaning umumiy xossalarini aniqlaydilar, so'ngra o'qituvchi rahbarligida ta'rifni mustaqil holda tuzishga harakat

qiladilar. Yangi tushuncha kiritishning bu yo'li ayniqsa quyi sinflarda

o'z samarasini beradi. Bundan tashqari konkret induktiv yo'l orqali

tushunchalarni kiritish jarayonida muammoli vaziyatlar hosil bo'ladi,

buning natijasida o'quvchilarda ijodiy fikrlash qobiliyatlari shakllanadi.

*«Bilimli avlod - buyuk kelajakning, tadbirkor xalq - farovon hayotning, do'stona hamkorlik esa - taraqqiyotning kafolatidir!" Sh.M.Mirziyoyev

Yurtimizning kelajagi bo'lmish yoshlarimiz har tomonlama yetuk, bilimli, salohiyatli shaxs, komil inson sifatida tarbiyalash masalasiga hozirgi kunda o'ziga xos tarzda, zamonaviy usullar asosida yondashilmoqda, ularning barcha huquq va erkinliklari, imkoniyat va manfaatlarini himoya qilishda tashkiliy-huquqiy asoslar zamon bilan hamnafas bo'lib takomillashib bormoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston" gazetasiga bergan intervyularida shunday gaplarni aytib o'tganlar: "Yangi O'zbekiston" degan tushunchasi real voqelikka aylanmoqda. O'z yurtida ozod va erkin hayot, adolatli jamiyat barpo etishdek ulkan maqsadni o'z oldiga qo'ygan har qanday xalq, har qanday millat og'ir, mashaqqatli va murakkab taraqqiyot yo'lini bosib o'tadi.(8)

Bugungi kunda yurtimizda "Yangi O'zbekiston maktab ostonasidan boshlanadi" degan g'oyalari asosida maktab ta'limi tizimida katta o'zgarishlar amalga oshirilmoqda.

Inson hayotining bilim olish davri mobaynida mantiqiy fikrlashni mantiqiy topshiriqlar bilan o'z aqliy qobiliyatini rivojlantiradi. Bu jarayonga bir necha fanlar misol ko'rsatib o'tiladi: matematika, tabiatshunoslik, tabiiy fanlar, tasviriy san'at.

Tadqiqot jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarning faoliyati davomida quyidagilarni o'rganib tadbiq qildik:

1. Intellektual qobiliyat so'zlarini tub ma'nosini bilish darajasini qay darajadiligiga bog'liq.
2. Matematika fanidagi masala va misollarni ishlash hamda ishlash usullarini aniqlash va o'rganish.
3. Tabiatda yuz berayotgan o'zgarishlarni izchillik bilan ko'ra bilish.
4. Tarbiatshunoslik fanida tabiat xodisasida qanday o'zgarishlar yuzaga keladi deb tasavvurini shakllantirishimiz mumkin.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual rivojlanishining muhim qismlari shundan iboratki ularning qo'shimch xotira zaxiralariga ega, chunki bu yoshda barcha kognitiv jarayonlarda o'zgarishlar boshlanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual fikrlashini rivojlantirish uchun eng qulay va samarali hisoblanadi.

Intellektual tafakkur o'quvchi yoshlarning tafakkuri intellektual rivojlanishining eng yuqori bosqichidir, chunki u obrazli tafakkur negizida shakllanadi. Mantiqiy fikrlash rivojlanishning quyi bosqichiga erishish uchun quyidagilarni bilish zarur hisoblanadi: intellektual faoliyatning yuqori faolligi va umumiy va maxsus tushunilgan va amaliy bilimlarning yetarli darajasi hisoblanadi. Bu jarayon ko'p vaqt, kuch hamda mehnatni talab qiladi, bu holat uzoq va murakkab jarayon hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarning intellektual fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan ishlarni amalga oshirish kerak. Shuni yodda tutish lozimki, mantiqiy fikrlashning rivojlanish jarayoni har tomonlama va tizimli ravishda amalga oshirilishi kerak. Bunday ishlarni nafaqat sinfda, balki darsdan tashqari mashg'ulotlarda ham bajarsa bo'ladi. Faoliyatning ushbu turida o'qituvchining asosiy vazifasi yosh bolalar uchun qulay va maqbul bo'lgan turli shakl va usullarni malakali tanlashdir.

Aynan matematika, tabiatshunoslik, tabiiy fanlar, tasviriy san'at, darslarida bola intellektual fikrlash asoslarini egallaydi. Ushbu fan yordamida o'quvchilar: taqqoslash, tasniflash, umumlashtirish, tahlil qilish va boshqalar kabi jarayonlarni

o'zlashtiradilar. Tafakkur jarayoni nazariy va amaliy faoliyatni o'z ichiga oladi, bu unga kiritilgan tadqiqot, transformatsion va kognitiv harakatlar tizimini o'z ichiga oladi.

Tafakkur bilishning sezgir darajasida bevosita idrok etib bo'lmaydigan o'zimizni o'rab turgan olamning shunday obyektlari, xususiyatlari va munosabatlari to'g'risida bilimlarni olish imkonini beradi.

Tafakkurning natijasi obraz emas, balki narsa va hodisalarning mohiyatini ochib beruvchi fikrdir. Tafakkur rivojlanishning har bir bosqichida har xil shaklda namoyon bo'ladi.

Bunga asoslanib, tafakkurning quyidagi turlari ajratiladi:

- amaliy;
- vizual, tasviriy;
- og'zaki mantiqiy.

Og'zaki mantiqiy tafakkur inson tafakkuri rivojlanishining eng yuqori bosqichidir.

Rossiyalik psixologi Robert Semyonovich Nemov fikricha intellektual tafakkur ostida inson tafakkurining eng yuqori turi deb hisoblaydi, u nafaqat obyektlar va hodisalar, balki ularning tushunchalari bilan bog'liq, ya'ni bu faoliyat turi faqat aqliy, ichki tekislikda amalga oshiriladi.

Bizning ayblovimiz Y.R.Valkman: fikrlash jarayonida "majoziy" va "kontseptual" mantiq bir vaqtning o'zida mavjud va bu ikkita mustaqil mantiq emas, balki fikrlash jarayonining yagona mantiqidir.

Fikrlashning vazifasi ob'ektlar orasidagi munosabatlarni ochib berish, aloqalarni aniqlash va ularni tasodifiy tasodiflardan ajratishdir. Fikrlash tushunchalardan foydalanadi va ular bilan ishlaydi va umumlashtirish va rejalashtirish funktsiyalarini o'z zimmasiga oladi.

Keling, mantiqiy fikrlash hodisasiga batafsil to'xtalib o'tamiz. Uslubiy adabiyotlarni tahlil qilib, biz quyidagi bayonotlarni topamiz. A.A.Lyublinskaya "Mantiqiy tafakkur, eng avvalo, fikrlash jarayonining o'zida topiladi, deb hisoblaydi.

Amaliydan farqli o'laroq, intellektual rivojlanish faqat og'zaki tarzda amalga oshiriladi. Shaxs aqliy fikr yuritishi, tahlil qilishi va zarur aloqalarni o'rnatishi, berilgan aniq vazifa uchun unga ma'lum bo'lgan tegishli qoidalar, uslublar va harakatlarni tanlashi va qo'llashi kerak. U solishtirishi va kerakli aloqalarni o'rnatishi, har xillarini guruhlashi va o'xshashlarini farqlashi kerak va bularning barchasi faqat aqliy harakatlar orqali amalga oshiriladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirish jarayoniga kelsak, psixologlar bu erda ikkita asosiy bosqichni ajratib ko'rsatishadi. Birinchi bosqichda (1-2-sinflar) ularning fikrlashlari kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning fikrlashlaridan deyarli farq qilmaydi: o'quv materialini tahlil qilish asosan vizual-samarali va vizual-majoziy rejada amalga oshiriladi. Oquvchilar narsa va hodisalar haqida tashqi individual xususiyatlariga kora yuzaki, bir yoqlama gapiradilar. Ularning xulosalari idrok etishda berilgan vizual asoslarga asoslanadi va xulosalar mantiqiy dalillarga emas, balki hukmlarning idrok etilgan ma'lumotlar bilan bevosita bog'liqligiga asoslanadi. Bu yoshdagi tushunchalar va umumlashmalar obyektlarning tashqi xususiyatlari bilan kuchli bog'liq bo'lib, sirtida yotadigan xususiyatlarga asoslanadi. (2)

Boshlang'ich sinf o'quvchilarning intellektual qobiliyatini rivojlantirish pedagogik jarayonning muhim qismidir. O'quvchilarning o'z qobiliyatlarini to'la namoyon etishiga, tashabbuskorligi, mustaqilligi, ijodkorligini rivojlantirishga ko'maklashish zamonaviy maktabning asosiy vazifalaridan biridir [3].

Yuqorida aytilganlarga asoslanib, shuni ta'kidlash kerakki, bolalar hayotining har bir kuni qimmatlidir va ta'limning birinchi yillarida vaqtni o'tkazib yubormaslik kerak.

O'qituvchining yordami bilan o'quvchilar fikrlashni, asosiy narsani ajratib ko'rsatishni, turli faktlar va nuqtai nazarlarni tahlil qilishni, ularni taqqoslashni va solishtirishni, savol berishni va mustaqil ravishda ularga javob izlashga harakat qilishni o'rganishi kerak.

O'quvchi shaxsining rivojlanishi uchun faol kundalik faoliyat zarur. Faoliyat yordamidagina o'quvchi atrof-muhit bilan munosabatni tashkil etadi, shu orqali uning

bilish qobiliyati rivojlanadi, xarakter sifatleri takomillashib kamol topadi. O'quvchi yoshlarga bilim olishlarida ularga sharoitlar yaratib berishimiz lozim, shundan so'ngina yurtimizga yangi ixtirolar, innovatsiyalar paydo bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavkat Mirziyoyev "Yangi O'zbekiston Strategiyasi" 2021.-b.305
2. Чернова А.А. Развитие логического мышления младших школьников на уроках математики // Материалы XII Международной студенческой научной конференции «Студенческий научный форум»
3. Занков, Л. В. Избранные педагогические труды [Текст] / Л. В. Занков ; вступ. ст. Ш. А. Амонашвили. - М.: Новая шк., 1996. - 432 с.
4. Афонькин, С. Ю. Учимся мыслить логически: увлекательные задачи для развития логического мышления [Текст] / С. Ю. Афонькин. - СПб.: Литера, 2002. - 144 с.
5. Бобоева, З. М. (2022). ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ. Ученый XXI века, (5-1 (86)), 22-25.
6. Бобаева, З. М. (2021). ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ У ШКОЛЬНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ЭТНОКУЛЬТУРЫ РАЗЛИЧНЫХ НАРОДОВ. In Диалог культур и толерантность общения (pp. 66-71).
7. Мансурова Г. Р. ОСОБЕННОСТИ Я-КОНЦЕПЦИИ ЛИЧНОСТИ ПРОЯВЛЯЮЩИЕСЯ В ИНТЕРНЕТ-КОММУНИКАЦИИ //Ученый XXI века. - 2022. - №. 5-1 (86). - С. 52-54.
8. Davletshin M. O'quvchilarda texnik qobiliyatning rivojlanishi. Toshkent.1991